

מד"ר ד"ר זכרת עמלק מאז להריץ

רולי בלפר

והנה בְּהַנִּיחַ ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִקֵּל אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאַרְצָךְ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זְכָר עַמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשָּׁפֹחַ.

דברים כה, יט

ואדרבא: כשנזכר על הציווי זה עצמו מזכיר את עמלק... תמוה! איך אפשר לימחות זכרו של עמלק והרי מה שאירע לעמלק – הוא כמה פרשיות בתורה, ואדרבא נצטוונו: רק השמר לך גו' פן תשכח גו' ופן יסורו מלבבך. וכן, כנ"ל, הציווי דפרשתנו הוא כלי הכתוב "זכור את אשר עשה לך עמלק". ועכ"ל (גם בפשו"מ) דאסורה זכירת עמלק לשם זכירה, ומחוייבת זכירת עמלק לשם מחיית זכרו.

אדמו"ר מנחם מנדעל שניארסאהן מליובאוויץ' נ"ע

ליקוטי שיחות יד, כי תצא

זכור אל תשכח, תמחה את זכר. תחת השמים אין חדש, והדברים יגעים. גם הרבי קצת מסתבך עם הלוגיקה של כתיבה לשם מחיה וזכרון לשם שכחה, וקיום ימי הפורים האלה לעתיד לבוא. זו לא רק מעגליות בהגיון אלא גלגל של פרצוף הזמנים החוזר ומרעיש בעולם.

**עמלק מוחשי
שמעלה אותנו
בארוכות השמימה.**

תורת השמיטות שנשכחה ואנחנו מרצים את שבתותיה. ואולי על כך ממש עומד העולם כולו, והדברים יגעים.

גם לו יחיה אדם שנין אלפין ויעבור בניד כנפיו מעידן לעידן, תישאר מחיית עמלק וזכרונו פרדוקס בלתי ניתן לניעור שמושרש בעץ הדעת, על ציר הסימטריה שמתוח בין עומק טוב ועומק רע.

לא משנה אם מדובר בעמלק המזנב בנחשלים ומוכרם לעבדות, אויב ממשי שלא מתרגש מעם שפורץ לחרות ורואה בו לא מאורע מפעים אלא רק עוד טרף; לא משנה אם עמלק זה הוא המקרר את האמבט של השגחה פרטית מאד. גם אם נרחיק הלאה אל נבכי

הזיכרון המתפתח ונראה אותו כמציע את הסתמיות אל מול הבחירה, או כעמדה מושרשת לא פחות של כפירה וזילות; גם אם נתקדם אל עמלק מוחשי שמעלה

אשרי שאני מרוצץ על הסלע והמים באים במשברים וגלים.

אותנו בארובות השמימה; אפילו נפנים עד לגרסה החסידית של קרירות בדרכם של מהלכים, לפרשנות הקיומית של שרירותיות סתמית הזורקת מילותינו השמימה וצועקת "הרי שלך לפניך"; וכן על זו הדרך דמויות של ממשות ודמיון ובעיקר עיוות ופספוס – תמיד תמיד תסובבנו כדבורים התעלומה של מחיה, זיכרון, ושוב: אם לרגע נשכח לזכור הרי שלא נוכל למחות. אם לרגע נמחה ממש, הרי שלא נוכל לזכור. והזעם לא מאפשר לוותר, לשכוח, כי אני מוחה במלוא מובנה של מילה.

הסבסוב העצמי של זיכרון ושכחה הכרוכים זה בעקבי זה בעילגות וגרירת רגליים של סוד נסירה שלא צלח, לא הביא פנים בפנים להתכללות (ולא הצליח להישאר סודי). אני ועמלק מדור דור. אשרי שאני מרוצץ על הסלע והמים באים במשברים וגלים. ואי אפשר לברוח מן הנטל של מחיה. מחיית ישראל הופכת לנטל לא פחות עיקש. דם ואדמה ורוח זרה של רצון הפורץ בשן וציפורן מחליף את הזיכרון והמחיה של עם שויתר על כתובת אדמתו. ואומר כי דורש דמים אותם זכר ובת קול אומרת בקול חנוק מעשן: בדמייך חיי ותאמרי קדיש על עצמך כי אין, פשוט אין.

תהליך זה גופא של פשפוש בנבכי עבר מסורבל בחידה זו, כיון שאופיו של עמלק בנוי מהסתכלות אחורנית שלי – היסטוריה, טראומה, זיכרון, רפלקסיה: כל הדברים מהם לא לומדים דבר אבל ממשיכים לנסות. לנסות לשכוח ולא, לסלוח, למחות ולא, לזכור, להשמיד וליצור. ולא. אף פעם לא.

ונכנס יין ויצא הסוד, יום אחד: אי אפשר לשכוח את מה שאי אפשר לזכור. אם היינו זוכרים באמת, הרי ששכחה לא היתה האתגר הבלתי אפשרי אליו ניגשים בשתיה מיואשת וחדורת רצינות ותסכול וקיא.

ונכנס יין ויצא סוד, יום שני: אי אפשר לזכור את מה שאי אפשר לשכוח. אם היינו שוכחים באמת, הרי שזיכרון לא היה נותן לנו ליפול אל סגרה כמצוות אנשים מלומדים, אנשי הבורגנין היושבים בד' אמות ופורד פוקוס.

זו לא קריאה לנורמליות: "שאר העמים יודעים יפה מאד לשכוח את האלימות והכאב שבלידתן. רק אנחנו צריכים להמשיך ולהתייגע בדברים". מי בכלל רוצה להיות נורמלי?

שמירה על ברית היתה יכולה להיות הרבה יותר נגישה אם לא היה המרחק הפנימי של תהום לתהום, הניכור מן הכאב של ברית אמיתית. על הפער אי אפשר לגשר במנגנון, בטריק, בתהליך שבירת-כלים-חד-פעמיים של קרנבל ותענית. טוב ורע, להיפך. אין נוסחה הפורצת את הזיכרות העצם ושכחת הזיוף. ולא סתם זיוף: הזוכרים והשוכחים זוכים לראות עצמם מושמדים, עולים על מוקד ובסופו של יום שוב שוכחים. ונזכרים שבעצם יש כאן אשמה, כי הלא הם המשמידים המקוריים, משטרת הזיכרון. אבל אפילו את זה הם לא עשו. רק זכרו לשכוח ושכחו לזכור.

נעבעך.

אחד שיכור שכח לזכור
את מה שהוא חייב לשכוח
אחד נפל מקצה רחוב
כבר לא יכול יותר לברוח
והחיים, הם עוד זורמים
אל תוך משפט אחד מכריע
והלילות כבר לא קרים
רק אור הבוקר שמבטיח

היא אומרת זה טוב, זה ההפך מרע
ידיים למעלה, היא אוהבת אותך
היא אומרת תבוא אפילו כשרע
ידיים למעלה

רן אלמליח, ידיים למעלה